

Denne artikkelen kan kopieres fritt og videreformidles til andre.

En forutsetning er at navn på utgiver (Strinda historielag), årbokas årstall og forfatter(e) oppgis.

Det må ikke foretas endringer i artiklene.

Det er ikke tillatt å skanne eller kopiere bilder i bøkene for bruk i andre sammenhenger.

Fest på Leira og på Rotvoll i 1807

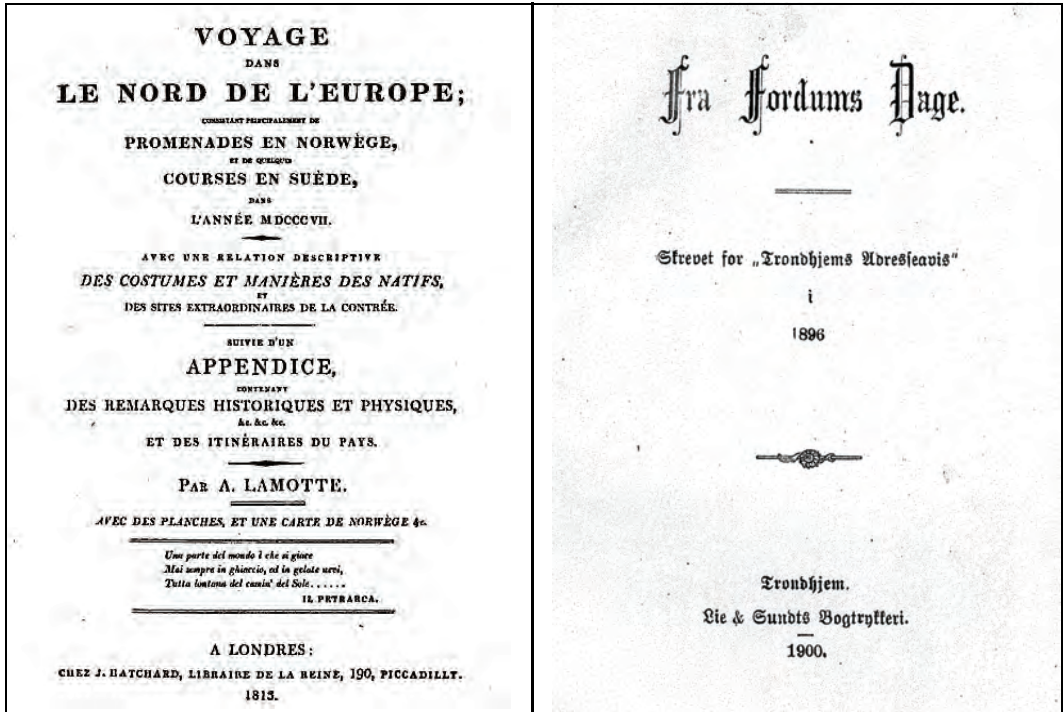
Bearbeidet av Randi Tvette Vik

Mot slutten av 1700-tallet og langt inn i neste hundreår var det stor selskaperighet i de finere kretser i Trondheim. Det gikk frasagn om de store ball og selskaper som grev Schmettow på Rotvold holdt på kongens og kronprinsens fødselsdager - med fyrverkeri, karneval, æresporter, kanefarter, konserter og balletter. En gang tok han med hele selskapet sitt til konsert i Rådhuset og deretter til ball i sin bygård, Harmonien.

I 1807 besøkte franskmannen A. Lamotte Trondheim sammen med to unge en-

gelskmenn, Sir Thomas Acland og Mr. Adderley, og de ble invitert til selskap både på Leira gods hos generalløytnant Georg Fredrik von Krogh og på grev Schmettows landsted Rotvold. I boka *Voyage dans le Nord de l'Europe* som kom ut i London i 1813 etter at de kom hjem, forteller Lamotte om denne forunderlige turen langt nord i Europa. Boka er utstyrt med kobberstukne prospekter, laget av Sir Thomas Acland.

Fra fordums dage. Skrevet for Trondhjems Adresseavis i 1896 inneholder en del utdrag i oversettelse fra Lamottes bok. Det var daværende stiftsarkivar

Kristian B. Koren som oversatte utdragene. De ble først trykt som føljetong i Trondhjems Adresseavis, og seinere i 1900 ble det laget særtrykk av dem. Vi gjengir her deler av utdragene fra *Fra Fordums Tid*, de utdragene som omhandler selskapene på Leira og Rotvold - med Korens innledning og sammenbindende tekst om Trondheim og turen ellers.

Fra Korens innledning

Lamotte ledsagede 2 unge Englændere, som ved afslutningen af sine Studier i Oxford, efter Skik og Brug, skulde se sig om i Europa; at Turen kom til at gjelde to, af Udlændinge den gang saa lidet besøgte Lande som Norge og Sverige, havde sin Grund i, at de nordeuropæiske Riger var de eneste i Europa, med hvilke England i Forsommeren 1807 havde Fred. For Danmark og Norges vedkommende blev den, Som bekjendt, brudt kort efter, til ikke ringe Uleilighed for de 3 Reisende.

De ankom til Gøteborg 5te Juli 1807 og reiste herfra over Fredrikshald til Kristiania, hvor de nød den venligste Modtagelse og meget Gjæstfrihed. Blant andet holdt John Collett en Fest for dem på Ullevold, av hvilken Lamotte giver en livlig og oplysende Skildring, der bl.a. er gjengivet i Professor L. Daaes Bog om det gamle Kristiania. Herfra gikk Turen gjennom Gudbrandsdalen og over Dovre til Trondhjem, hvorhen de ankom 8de August. Underveis besteg de to yngre af Selskabet, Sir Thomas Acland og Mr.

Adderley, Snehætten, vistnok den anden Bestigning af dette Fjeld, dengang anset for Norges høieste, og saavidt vides, første Gang besteget av Professor Esmark i 1797 eller 1798.

Beskrivelsen af deres Ophold i Trondhjem og den modtagelse, de fandt, lyder (med en Del Forkortelser og Udeladelser) saaledes:

Lamottes Trondhjem anno 1807

Trondhjem, Hovedstaden i Provinsen af samme navn, er meget gammel og var, medens Norge havde sine egne Konger, længe Regjeringens Sæde.

Det er en meget vakker By, og temmelig stor; den er i Udstrækning som Kristiania, men overgaar den i Skjønhed. Gaderne er meget brede og skjærer hinanden i rette Vinkler; der er adskillige velbyggede Huse, nogle endog af Mursten. Provinsens fornemste Embedsmænd og Landets Adel opholder sig her om Vinteren.

Byen ligger ved en meget stor Fjord, under 64° nordlig Bredde. Langs Elven Nid, som for en stor Del omgiver den og danner dens Havn, findes store Magasiner av Træ, bygget paa Pæle som i Kristiania; de er fulde av Tørfisk (især Torsk), der skal udføres, og av Korn, hjemført fra Udlandet. De aabne Pladse er baade store og mange, ligesom Byen har Fæstningsværker og Garnison; men efter en næsten hundredaarig Fred lever man i saa stor Tryged og Ro, at man ikke

engang tænker sig Muligheden af et Angreb, ja man anser det endog ikke Uaggen værd at løfte op igjen de Kanoner på Voldene, hvis Lavetter i Tidens Løb er raadnede op og har faldt sammen.

Imidlertid synes Stedet at have en for en Fæstning meget heldig Beliggenhed, da det næsten helt er omgivet av Vand, enten af Elven eller af Havet; som kun staa i Forbindelse med det fast Land ved en smal Landtunge mellem Elven og Fjorden. Det vilde være en meget let Sag at befæste denne Adgang til Byen, og heller ikke falde kostbart at forbedre de tidligere Befæstninger; men man synes naturligvis bedre om at stole paa Fortiden og slaa sig til Ro dermed. Selv de fornuftigste kunde ikke tænke sig Muligheden af, at man inden et Aar skulde opleve, hva man ikke havde seet siden 1718, at Krigen med Sverige brød ud paany.

Kroghs Minde/Leren gods (Leira)

General Krogh, der er høieste Embedsmand saavel i Byen som i denne Del af Landet, viste os den Ære at indbyde os til Middag 12te August. Denne gamle Militær havde et Væsen, saa fuldt af Godhed og Omgjængelighed, at han fuldstændig vandt vaare Hjerter, samtidig med at hans smukke Figur og, trods hans 80 Aar, ranke Holdning, hans glimrende Uniform, hans Ordener og hans Storkors indgjød os Respekt.

Denne moderne Nestors Konversation var meget interessant: han havde gjort

sin første Krigstjeneste under den berømte Konge af Preussen (Fredrik II) osv. Et eller to Aar i forveien havde han havt Besøg af to Fremmede, hvoraf han havde Grund til at tro, at den ene var Hans Høihed den nuværende Hertug af Orleans (senere Kong Ludvig Filip). Fyrsten havde, fortalte han, kaldt sig Müller, og hans Ledsager, som efter Sigende var General Dumourir, Montjone, tror jeg, eller snarere paa Tysk Froberg.

{Det var i 1795, at Hertugen af Orleans besøgte Trondhjem og boede hos Mad. Holberg i den Gaard paa Hjørnet af Munkegaden og Sandgaden, som nu eies af Kjøbmand Jermstad }.

Selskabet bestod af omtrent 30 Personer; ved Bordet gikk alt for sig med meget Orden og i etslags respektfuld Taushed. Det var paa Generalens Eien-dom, der, saavidt jeg erindrer, heder Kroghs Minde, 4 (engelske) Mil fra Trondhjem, at vi var hans Gjæster, hvorfor man efter Middagen og Skaalerne gikk en Tur langs Elven. Til vor høieste Overraskelse stødte vi ved Enden av en Allé paa en Fos, 88 Fod høi, og neppe var vi komne os af vor Henrykkelse, før vi ved at spadsere videre fik Øie paa en anden Fos, endnu høiere end den første. De er utvivlsomt mindre vandførende end Trollhättan og Sarpsfossen, men meget høiere. Vi havde den Fornøielse at se Laxen hoppe under sine Forsøg paa at komme over denne Hindring, som Granitklipperne her har sat

Leira gård ca 1910. Hovedbygningen ble oppført i 1794 av generalløytnant Georg Fredrik von Krogh (1732 - 1818). Selskapet som forfatteren beskriver, var i denne bygningen. Den 50 m lange bygningen til høyre - "folkebygningen" - ble oppført i 1813. På von Kroghs tid hadde gården 2000 mål innmark, og det var 13 husmannsplasser. Begge Leirfossene hørte til gården. Thoning Owesen kjøpte gården i 1828. Han døde i 1881 og testamenterte sin store formue til flere legater, bl. a. et betydelig beløp til et legat for blinde - som gjorde det mulig å bygge Dalen offentlige skole for blinde (se artikkel i Årbok for Strinda historielag, 2008). I 1916 ble gården solgt til Ingebrigt Rø, og gården er fortsatt i familiens eie. Alle disse fine bygningene på gården brant 25. november 1931. Kolorert postkort utlånt av Torbjørn Gimnes.

den paa dens Vei opover til Elvens Udspring.

Tilslut kom vi til et stort Sagbrug i fuld Gang ved den øverste Fos. Her blev serveret The og Punsch. Udsigten var i høi Grad Fængslende.

Henimod Kl. 10, efter Aftens, tog vi med Beklagelse Afsked med den ærværdige Veteran og hans elskværdige Familie.

Bygningen* paa Godset var rummelig, alle Værelser dog uden Tapeter og Tæpper; men de store runde Bjælker, hvoraf Huset er bygget, var ligesom Gulvene beundringsværdig rene. Tømmerstokkene er, naar de afbarkes, af Naturen glatte, og deres Farve saa frisk, at Værelser med Vægge udelukkende af dette

*. "Den nuværende Hovedbygning paa Leren, bygget af Krogh i 1794".

Materiale paa ingen Maade er ubehagelige at se til, isærdeleshed om Sommeren. Kobberstikk livede imidlertid op i al denne Enkelhed. Generalen udtalte, at han foretrak denne enkle Stil fremfor luxuriøse Møbler, bl. a. fordi den er mer sund i Sommerheden, og efter hans ottigaarige Kraft at dømme, behøvede han ikke at forsikre os derom.

Rotvold

To Dage efter tiltrak en landlig Fest af en uendelig rørende Art sig vor Opmærksomhed. For at saa en Ide om, hvordan man har det i disse fjerne Egne, vil Læseren maaske med en vis Grad af Interesse læse en kort Beretning derom. Generalløitnant Grev Schmettow gjorde os den Ære at inbyde os til sit Landsted Rotvold for at deltage i en landlig Fest, givet af hans to Døtre for deres Moder Komtessen i Anledning af hendes Fødselsdag*.

Efter Middag begav vi os ud til hans Landsted, fire til fem Mil (eng.) fra Byen, og vi fandt i Greven en meget aandfuld og munter Herre, kundskabsrig i enhver Retning, men fremforalt i Landbrug; Fransk talte han med beundringsværdig Lethed. Under Syvaarskrigen havde han gjort Tjeneste i Hannover. Han var nu 65 Aar gammel, men tyk, livlig og oprømt som han var, syntes han ikke at være over 50. Han viste os sine Lader og Fjøs, ved hvis

Bygning han ikke havde sparet paa Penge, og tilslut førte han os ved Syvtiden til et lidet Hus, hvor Festen netop skulde begynde.

Først opdagede vi flere forklædte Personer, der spillede forskellige Roller. En Herre solgte Uldstrømper, en anden, forklædt som Dame, solgte Brændevin. En Dame, fulgt af Bønder og Spillemænd, alle klædt i Gudbrandsdalsdragt, foredrog Sange til Ære for Komtessen, en Adjutant var Jøde, en Major Kammer tjener, en anden Officer Opvarter osv.

Siden spadserede man og spillede Kort indtil Souperen. Den var i Sandhed storartet. Præktigt Dækketøi, Armstager af Sølv, en Masse Sølvstøi osv. prydede Bordene. Syltede Frugter, Makroner, Bagværk og alle Slags lækre Sager frydede Øiet. Og dette var ikke alt: en Fjerdepart af en Hjort, hvilke Dyr fremdeles findes paa en Ø, der er utilgængelig for Bjørne og Ulve, blev baaret ind. Kjødet var mørt og velmagende. Det var en sjelden Ting: thi dette Dyr bliver sjeldnere og sjeldnere paa Fastlandet. Fisk, Fugl, Skinke og Mellemretter fandtes i Overflod. En udmærket Dessert, bestaaende af Puddinger, Tærter, Meloner osv. med Malaga og Champagne, samt Grevens underholdende og vittige Konversation fængslede os næsten til Midnat.

Imidlertid var Selskabet, som fra først af kunde bestaa af omtrent 24 Personer, betydelig aftaget i Antal, og Mængden

*. 50-års feiring for Stincken Anna Catharina, f. Møllmann.

20. ROTVOLL.
GOUACHE, SIGN.: J. F. ROSENVINGE 1822.

Riksgreve Carl Jacob Waldemar von Schmettow overtok Rotvoll i 1778 fra sin svigerfar, stiftamt-mann Hans Ulrich Møllmann. I 1756 hadde Møllmann kjøpt Rotvoll og oppført en bygning i 2 etasjer. Bygningene på Rotvoll ble revet etter at Staten kjøpte eiendommen i 1867 og bygde Rotvoll psykiatriske sykehus. Møllmann bygde også "Harmonien" ved Torvet i Trondheim. Bilde fra "Trondhjem i gamle dage. Bilder i lustryk. Udgivet af Trondhjems historiske forening". Ved Kristian Koren. Trondhjem 1907.

udenfor, som tidligere ikke var til at overse, var ogsaa bleven mindre. Jeg troede, at man skulde trække sig tilbage, nei langt fra, - man vendte tilbage til Hovedbygningen i Vogne, og der fandt vi til min store Forbauselse samlet et talrigt Selskab, og alle maskerede.

En jaloux Herre førte sin Kone rundt i et stort Bur paa Hjul for at lade hende trække frisk Luft uden at behøve at frygte Kurtisører; med sin Stok fjernede han enhver Herre, som syntes ham for nærgaaende, medens den skønne gjorde Nar av ham og mellem Sprinklerne uddele Blomster til dem. En Sæterpige solgte Melk, en Tyrk røgte alvorlig paa

sin Pibe. Man saa adskillige Bønder i hvide Drakter, med røde Huer og krøllet Haar, der flagrede dem om Ørene. En Modsætning til den dannede en Del Damer, klædt a la lapon, i etslags Ride-drugt, med Bælte i straalende Farver, en liden tætsluttende Hue og 2 lange Fletter hængende ned over Ryggen. Der var en Uendelighed af latterlige Masker, Hyrdinder osv.; en Bonde solgte Æg eller snarere nødte Folk til at kjøbe dem, og naar han derpaa til Tak trykkede Kjøberens Haand, knuste han Ægget til stor Beklagelse for vedkommende, og saa selv meget alvorlig du, indtil de merkede, at Ægget var fyldt med Eau-de-Cologne.

Snart foregik imidlertid Demaskeringen; man drog Kjendsel paa hinanden, og saa gav alle disse groteske Figurer sig til at danse Valser og Kontradanse til Kl. 5 om Morgenen. Det var trykkende varmt, men Forfriskninger bødes omkring hyppig og i Overflod. Mængden ved Dørene var saa stor, at Greven fandt det nødvendig selv at holde Vagt for at hindre Folk at trænge ind. Vi lagde Merke til, at saavel de Herrer, der ikke bar Uniform, som Damer var klædt og frise-rede efter engelsk Mode, hine i sort, disse i hvid Dragt.

Vi kunde ikke andet end udbryde i Lovtaler over, hvordan Omgjængelighed og Lune fandtes i saa rig Maal hos disse Mennesker her paa den 64de Breddegrad, og det var virkelig ikke uden Beklagelse, at vi forlod dem; men vor Skjæbne kaldte os andetsteds. Maatte de forstaa at vurdere disse sine Fortrin! Og maatte de kunne nyde sine landlige Scener, sine hyggelige Fester midt i Freden og i landlig Enkelthed, uden med Misundelse at tænke paa de fordærlige Fornøielser, som følger med Luxus, og de blodige Triumfer, som Ærgjerrighed attraar!

Koren fortsetter:

Nogle faa Ord om Munkholmen og Domkirken afslutter Skildringen af Trondhjem, hvoraf der i Bogen findes et meget godt Prospekt, taget omtrent fra Lillegaarden og tegnet som alle de øvrige Billeder av Sir Thomas Acland.

Sir Thomas Aclands prospekt fra Trondheim. Utsikt fra området ved Lillegården. Fra "Google bøker".

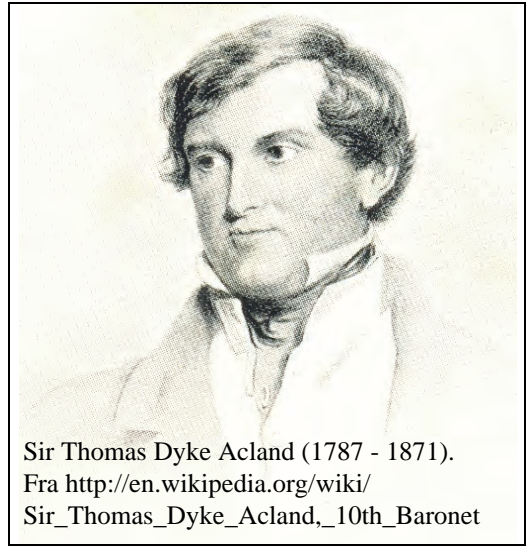
17de Agust forlod de reisende Trondhjem; de havde ikke mindre end 6 Heste i Skyds, saa de har medført adskillig Baggage. De drog gjennem Guldalen til Røros, hvor de opholdt sig et par Dage, besaa Gruberne og fortsatte sydover Østerdalen for over Kongsvinger at tage Veien til Sverige. Inden de kom saalangt, blev de imidlertid et Stykke søndenfor Grundset arresterede i de siste Dage af August som formentlige Spioner. Krigen med England var nemlig brudt ud, og over hele Landet herskede meget Forbitrelse over det uventede Overfald. De blev under Bevogtning ført til Kristiania, og skjønt Stiftsamtmanden, Grev Moltke, satte dem i Frihed, mod at de lovede ikke at forlade Kristiania, kunde han dog ikke tillade dem at reise fra Landet uden først at have indhentet Regjeringens Tilladelse. Imidlertid var Stemningen efter Kjøbenhavns Bombardement bleven endnu mer ophidset end tidligere, og de 3 Herrer fik Ordre til at reise til Kongsberg, hvor de maatte vente en Maaned, forinden de fik

sin Ansøgning om Tilladelse til at forlade Landet indvilget; ledsagede af ingen ringere end Politimesteren i Kristiania, skyndte de sig da i Midten af November over Moss og Fredrikshald til Sverige.

Etterord

Allerede på den første reisen til Norge og Trondheim i 1807 kom Sir Thomas Dyke Acland i kontakt med Johan Christian Tellefsen, som da var assistent i Videnskabernes Selskabs bibliotek. Senere ble J. C. Tellefsen domorganist, bibliotekar ved Videnskabernes Selskab og en tid også sanglærer ved Latinskolen (Katedralskolen). I 1822 besøkte Acland Norge og Trondheim nok en gang og fornyet bekjentskapet med J. C. Tellefsen. Året etter sendte Acland sitt portrett til Tellefsen, og dette skjedde like før familiens yngste sønn (av 10 barn) skulle døpes. Dermed ble gutten oppkalt etter den elskverdige engelske gentleman - og fikk navnet Thomas Dyke Acland Tellefsen. Familien bodde i "Tellefsengården", Dronningens gt. 48.

Sir Thomas Dyke Acland var politiker og parlamentsmedlem fra 1837-57. Han engasjerte seg sterkt i religiøse og humanitære saker, og i Exeter står det en statue av ham, reist i 1861.

Sir Thomas Dyke Acland (1787 - 1871).
Fra http://en.wikipedia.org/wiki/Sir_Thomas_Dyke_Acland,_10th_Baronet

Kilder

Takk til Ola Storhaugen som kom med denne beretningen.

Lamotte, A: *Voyage dans le nord de l'Europe* kan leses i sin helhet på Internet: books.google.no. Søk på *Lamotte Voyage dans le nord de l'Europe*.

Thomas Tellefsens Familiebreve. Steenske Forlag, Kristiania 1923.

Norges Musikkhistorie, 1814-70 Den nasjonale tone. Aschehoug 2000.

Smith, Laurids: *Fortrolige brev om Trondhjem og Trønderne*. F. Bruns bokhandels forlag, Trondheim, MCMXLVI

Innledning, etterord og teksten om Thomas Tellefsen er skrevet av Randi Tvette Vik, f. 1942. Hun underviser i musikk ved Katedralskolen.

Thomas Dyke Acland Tellefsen - klavervirtuos, komponist og etterspurt pedagog.

Thomas Dyke Acland Tellefsen begynte på Latinskolen i 1836, men sluttet mot familiens vilje i 1840. Sin første offentlige konsert holdt han i Trondheim i januar 1842, og samme år dro han til Paris, som skulle bli hans hjem resten av livet. Gjennom forfatteren George Sand, Chopins venninne, lyktes det ham å komme i kontakt med Chopin, og fra 1844 ble han faktisk Chopins elev og venn. Tellefsen ble en av de store stjerner i Paris og også en etterspurt pedagog med elever fra det franske og engelske aristokrati. Tellefsen gjorde mange konsertreiser i Norge i årene 1843 - 64, og ofte brakte han med seg sitt eget flygel. Turen fra Oslo til Trondheim tok ca. 8 dager, og "Vårstigen" var veien over Dovre. Når han var i Trondheim, holdt han konserter både i Teatret og på Latinskolen (Videnskabselskabets sal). Tellefsen døde i 1874 og er begravd i Paris. Han etterlot seg 44 opus, og har bl. a. komponert 2 klaverkonserter, mange klaverstykker og kammermusikk.

I 1848 ledsaget han sin lærer og venn Chopin, som da var syk, på reise til England og Skottland. I et privat selskap i London ble han faktisk presentert for sin "navnefar". Far og sønn Tellefsen hadde tenkt å få Aclands godkjenning av oppkallingen, og plutselig var dette løst.

Thomas Tellefsen var gift med sangerinnen Severine Bye fra Trondheim, men ekteskapet ble oppløst. De hadde en datter, Jeanne, som ble boende i Paris. Det var hun som arvet Sir Thomas D. Aclands portrett.

Tellefsens gate på Øya er oppkalt etter Thomas Tellefsen.

Thomas Tellefsens brev fra London, 8. juni 1848 til sin mor i Trondheim.

---Gudskjelov jeg lever ret vel her og har meget succes; Chopin, Kalkbrenner, Moscheles, alle Pianister er her! Een Ting som vil glæde Eder er at jeg har gjort Thomas Aclands Bekjendtskab og paa en besynderlig Maade: en Aften var jeg i Soiree..... Sir Inglis presenterede mig til forskjellige Personer og sagde til sidst; nu skal jeg forestille Dem en Mand som heder Thomas Acland, og da gikk det løst, kan Du troe; i et Øieblik vare vi gode Venner; jeg sagde ham strax hvordan Sagerne stode med mit Navn og selv forestillede han mig da for hele Selskabet som Thomas Acland Tellefsen! Det var et skjønt Øieblik for mig, kun manglede Du og kjere Fader. Siden kommer jeg ofte til ham uagtet han boer med Familie langt fra London i Exeter, og han gjør alt for at være mig behagelig. Han hilser Fader paa det venskabeligste.

Tellefsen nevner Sir Thomas D. Acland i flere brev, og han ble ofte invitert på besøk til Aclands gods i Devonshire.

Thomas Dyke Acland Tellefsen
(1823 - 74). Bildet er fra ca.1860.